

CONSIDERAȚII PRIVIND ESTIMAREA EFICIENȚEI UTILIZĂRII FACTORULUI UMAN

Diana GRIȚCO

Academia de Studii Economice din Moldova

In this article the problems of labor productivity measuring are taken into consideration in the market's conditions, the characteristic of measuring methods of labor productivity is given, various ways of its definition are analyzed, and the conclusion about the necessity of level approach applying to labor productivity is made.

Este bine cunoscut faptul că activitatea economică este indisolubil legată de atragerea și utilizarea factorilor de producție. Oricare tip de activitate implică în mod obiectiv factorul muncă, menit să valorifice sistemul resurselor naturale și monetare în interesul său. Dintre toate resursele de care dispune un agent economic, cele umane sunt în prim plan, deoarece omul este singurul creator de valoare. Această circumstanță a determinat economiștii să afirme că „nu există bogăție mai mare decât omul”. Folosirea rațională a tuturor factorilor de producție, inclusiv a factorului uman, reprezintă o condiție a valorificării depline și superioare a acestora, precum și un rezultat al acestui proces.

Cercetările efectuate în acest domeniu demonstrează lipsa unei păreri unice la savanții economiști referitor la indicatorii care exprimă eficiența utilizării factorului uman. Unii economiști, în special cei din Federația Rusă, apreciază eficiența utilizării potențialului uman doar prin intermediul productivității muncii. Alții sunt de părere că există doi indicatori vizând această problemă, și anume: *productivitatea muncii* și *rentabilitatea pe salariat* (calculată în baza profitului brut).

Cu toate acestea, principalul accent este pus pe **productivitatea muncii**, indicator care face parte din numărul celor ce exprimă eficiența economică – categorie mai largă și mai complexă. Ca indicator de eficiență pentru orice întreprindere, productivitatea muncii este expresia raportului dintre efect și efort.

Noțiune aproape necunoscută înainte de 1950, astăzi utilizată frecvent de către economiști, ingineri, sociologi și politicieni, productivitatea muncii influențează toate problemele importante ale epocii.

Productivitatea rezultă ca un efect combinat al unui mare număr de factori distincți, independenți: caracteristicile tehnice ale produselor, structura și calitatea echipamentelor, logistica industrială, eficacitatea conducerii, abilitățile muncitorilor, efortul angajaților ș.a.

Definiția general acceptată a productivității muncii este aceea de producție obținută pe unitatea de forță de muncă, ce poate fi reprezentată de numărul de om-ore lucrate, numărul de persoane angajate (salariați și alte categorii). Varianta care ia în calcul numărul de om-ore lucrate este cea mai utilizată, pe motiv că este cea mai puțin imperfectă, cu toate că productivitatea muncii determinată pe baza numărului de salariați se caracterizează printr-o simplitate în determinare (din perspectiva stabilirii numitorului).

Practica contemporană de analiză economică ne oferă diverse metode de estimare a productivității muncii. Prezența unor astfel de diversități se explică prin faptul că activitatea oricărei întreprinderi este caracterizată de un set specific de parametri interni și externi, care determină în cele din urmă obiectivele generale și capacitățile de producție, inclusiv în domeniul de estimare a productivității muncii.

Metodele existente de estimare a productivității pot fi clasificate după mai multe criterii, cum ar fi: în funcție de gradul de participare a angajaților în procedurile de măsurare; în dependență de unitatea de măsură utilizată în estimări etc. Trebuie remarcat și faptul că, în dependență de scopul urmărit de conducerea întreprinderii, pot fi utilizate în paralel diferite metode de calculare a productivității. Aceasta, desigur, complică sistemul de măsurare a productivității, dar permite a obține un volum mai mare de informații necesare pentru luarea deciziilor manageriale.

Economiștii din Occident privesc productivitatea muncii ca parte componentă a productivității globale a factorilor de producție sau a productivității multifactoriale (denumită generic TFP – *Productivitatea Totală a Factorilor*), de rând cu productivitatea capitalului fix (randamentul mijloacelor fixe) și productivitatea capitalului circulant (randamentul resurselor materiale). Productivitatea totală a factorilor (TFP) permite identificarea distinctă a contribuției muncii, capitalului, consumului intermediar și a tehnologiei/eficienței la producția obținută; cu alte cuvinte, aceasta reflectă corelarea producției cu toți sau cu cea mai mare parte a factorilor de

producție. Din acest punct de vedere, este un instrument important în studiul posibilităților de creștere economică și în evaluarea potențialului de creștere a economiei/sectorului.

În analiza economică și în literatura de specialitate productivitatea muncii și productivitatea totală (integrală) a factorilor de producție s-au impus cu relevanță și reprezentativitate distincte. Deși productivitatea totală a factorilor reprezintă un indicator sintetic cu un conținut informațional superior productivităților parțiale, dificultățile teoretico-metodologice, dar și practice, care stau în calea măsurării sale concrete, explică preferința pentru utilizarea productivității „tradiționale” a muncii în teoria și practica economică și statistică.

Preferința utilizării indicatorului productivitatea totală a factorilor de producție de către economiștii străini se explică prin faptul că respectivul indicator încearcă să surmonteze unele neajunsuri ale indicatorilor clasici de productivitate care iau în considerare doar un singur factor de producție căruia îi este convențional atribuit întregul rezultat al activității.

Sintetizând diversitatea posibilităților de exprimare a eficienței utilizării resurselor umane, putem construi următorul model structural:

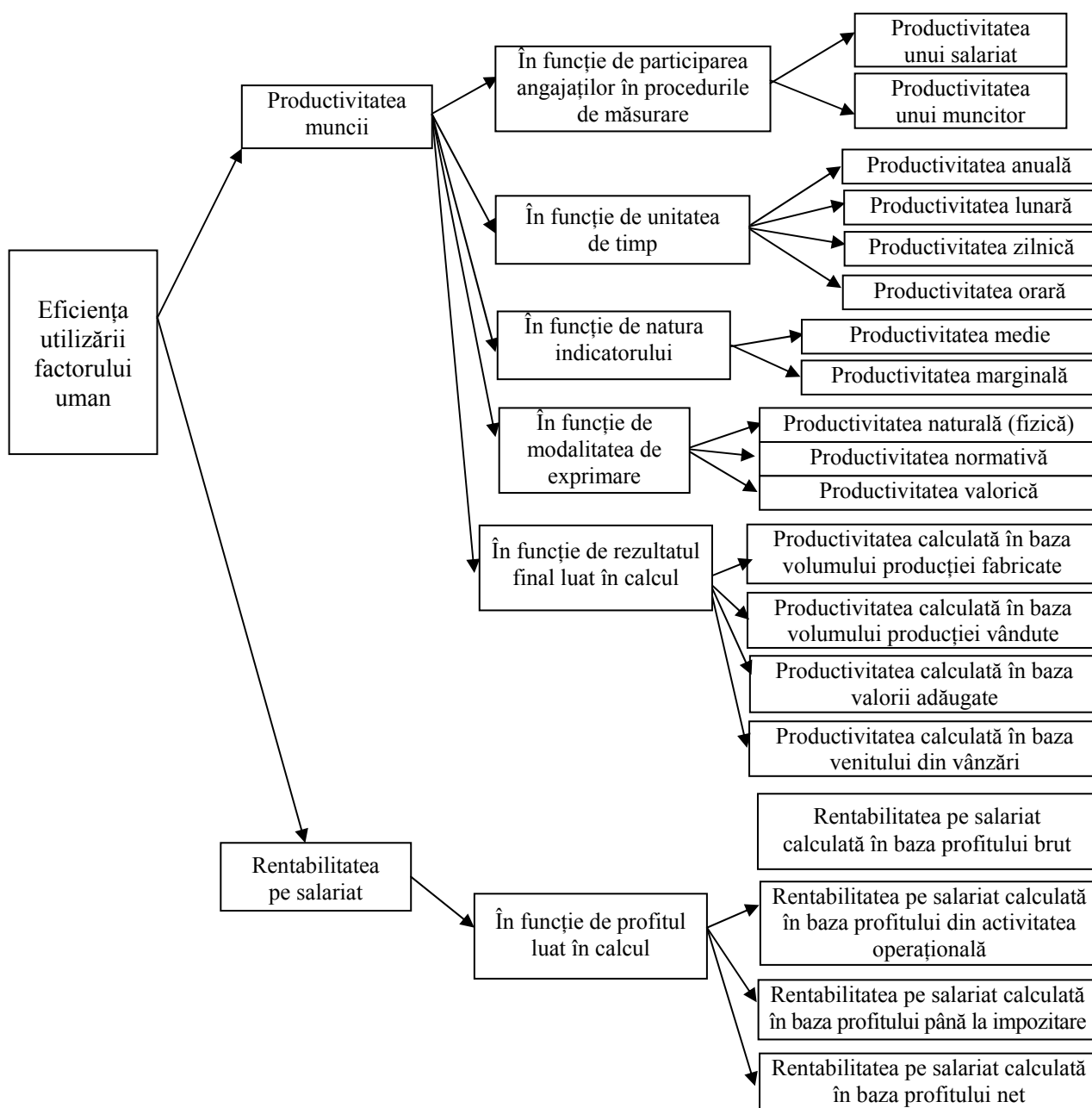

Fig.1. Modelul structural al indicatorilor ce caracterizează eficiența utilizării factorului uman.

Productivitatea muncii se poate determina pentru diferite reprezentări ale performanțelor economice, calculându-se astfel în baza volumului producției fabricate, valorii adăugate, volumului producției vândute, venitului din vânzări.

Cel mai des productivitatea muncii se calculează în baza volumului producției fabricate și a valorii adăugate. Această părere o exprimă atât economiștii occidentali, cât și cei din Federația Rusă.

Ținând cont de efortul propriu al colectivului de muncă, indicatorii ce caracterizează eficiența utilizării forței de muncă se calculează în baza valorii adăugate, care, la rândul său, se determină ca diferența dintre volumul producției fabricate sau volumul producției vândute și, respectiv, consumurile și cheltuielile intermediare. Deci, productivitatea muncii, în contextul exprimării efortului propriu al colectivului de muncă, se calculează ca raportul dintre valoarea adăugată produsă și numărul mediu scriptic al salariaților.

Deși din perspectiva conținutului economic concluziile sunt relativ similare, diferența dintre cele două modalități de calcul se referă în principal la dependența măsurii de productivitate de raportul dintre factorii primari și cei intermediari de producție. Astfel, productivitatea muncii determinată pe baza valorii totale a producției nu surprinde modul în care forța de muncă este afectată de schimbările intervenite la nivelul consumului intermediar sau al capitalului. De exemplu, externalizarea unei activități în cadrul unei firme poate conduce la substituția factorilor primari de producție, inclusiv a forței de muncă, cu elemente de consum intermediar. Productivitatea muncii crește în acest caz ca o consecință directă a externalizării, dar ea nu reflectă nici un fel de modificări din perspectiva progresului tehnic sau al inovării. În cazul în care productivitatea muncii se determină pe baza valorii adăugate, o eventuală situație de externalizare a unui proces va determina variații de același sens ale numărătorului și numitorului, iar indicatorul de productivitate nu se va modifica semnificativ.

Examinarea problemei privind estimarea eficienței resurselor umane în condițiile actuale conduce la formularea următoarelor **concluzii**:

1. Dezvoltarea relațiilor de piață necesită o nouă abordare a exprimării productivității muncii. Reforma economică implică schimbarea orientării mecanismului economic, depășirea caracterului său de consum și creșterea ritmului de dezvoltare economică.

2. Diferite metode de măsurare a productivității muncii permit soluționarea diverselor probleme cu care se confruntă conducerea. De regulă, companiile și organizațiile preferă să utilizeze mai multe metode de determinare dacă intenționează să atingă mai multe scopuri. Alegând una din metode, este important să ținem cont că nu e suficientă doar estimarea nivelului productivității. Obiectivul global al conducerii întreprinderii în acest sens îl constituie crearea unui sistem integrat de determinare a indicatorilor respectivi, ca parte a sistemului de management al întreprinderii.

3. În condițiile actuale nu există îndoieli în ce privește necesitatea abordării sistemice a productivității muncii. Această necesitate este motivată de faptul că nivelul productivității muncii se determină de un șir de factori și condiții legate direct de activitatea unui lucrător sau a colectivului, de înzestrarea tehnică a lucrătorilor, potențialul echipamentelor de producție, calitatea materialelor, calificarea muncitorilor, intensitatea muncii lor ș.a. Mai mult ca atât, nivelul productivității muncii dintr-o ramură este determinat de specializarea, cooperarea, concentrarea și combinarea factorilor în procesul de producție.

4. În prezent, atât Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, cât și întreprinderile din republică calculează productivitatea muncii ca raport dintre producția fabricată la numărul mediu scriptic al salariaților. Această abordare vizând calculul productivității muncii nu este exhaustivă, deoarece nu oferă o evaluare completă, ci una unilaterală. Considerăm că ar fi binevenită determinarea eficienței factorului uman în baza valorii adăugate, ținându-se cont de efortul propriu al colectivului de muncă.

5. Indiferent de modul de calcul, productivitatea muncii, la nivel de întreprindere, este doar o măsură parțială a productivității globale, care evidențiază efectul cumulat al mai multor factori: în principal – capitalul și consumul intermediar, dar și eficiența tehnologică și organizațională. Prin urmare, doar o privire de ansamblu asupra eficienței utilizării factorilor de producție va permite o apreciere justă și complexă a situației economico-financiare a întreprinderii.

Bibliografie:

1. Mărgulescu D. Analiza economico-financiară a întreprinderii. Metode și tehnici. - București: Tribuna economică, 1994.
2. Pașa F., Pașa L. Productivitatea – indicator de eficiență a muncii. - Iași: Politrom, 2003.
3. Niculescu M. Diagnostic economic. Vol.I.- București: Editura Economică, 2003.
4. Баканов М., Шеремет А. Теория экономического анализа. - Москва: Финансы и статистика, 2002.
5. Германова О.Е. Производительность: экономическое содержание и проблемы измерения. - Москва: Наука, 1996.
6. Игнатовский П. Производительность труда – двигатель развития // Экономист, 2004, №11.
7. Мамраева Г.Б. К проблеме измерения производительности труда. – www.gusnauka.com.

Prezentat la 27.09.2011